

voor landelijke akties.

Er zijn tal van overeenkomsten tussen de katholieke beweging in de Verenigde Staten en in Nederland. In beide landen waren de bewegingen zeer loyaal aan de kerk en stonden ze onder de leiding van geestelijken. Verenigingen die zelfstandig wilden blijven en het kerkelijk gezag niet accepteerden, werd het werken onmogelijk gemaakt. Vandaar dat de leden van de katholieke blauwe beweging praktiserend katholiek moesten zijn. In beide gevallen lieten de katholieken het vaststellen van de nationale agenda over aan protestantse organisaties en schrokken ze terug voor deelname aan landelijke campagnes. Op politiek gebied ondernamen ze nauwelijks actie. Deelname aan de meest duidelijke actie, die voor Plaatselijke Keuze, werd in Nederland door de bisschoppen geblokkeerd. Het is mogelijk dat de bisschoppen de belangen van andere organisaties afwogen, daar de Plaatselijke Keuze een gevaar vormde voor de middenstand die sedert 1920 als rooms-katholieke belangengroep was georganiseerd. Persoonlijk enthousiasme van de leiding kon deze tegenslag niet compenseren. Ook in Amerika hing het lot van de roomse blauwe beweging af van de betrokkenheid van het episcopaat.

Toch werden er twee belangrijke resultaten geboekt: het alcoholgebruik onder katholieken daalde en daarmee steeg de waardering van niet-katholieken. In Nederland heeft de drankbestrijding bovendien de emancipatie van de katholieke arbeider en in mindere mate van de vrouw bevorderd. De eerste kreeg zo de gelegenheid zich te ontdoen van hinderlijke voordelen en de tweede greep de Mariavereniging aan om zich te organiseren.

Zoals in Amerika de drankbestrijding nauw verbonden was met de opwekkingsbeweging, was de katholieke inzet in de Nederlandse drankbestrijding een middel om de geloofskracht van het roomse geloof te laten zien en een middel om acceptatie van andersdenkenden te

verwerven.⁶⁹ Vanuit Sobritas werden de eerste Nederlandse katholiekendagen georganiseerd, die weldra een breed scala aan onderwerpen behandelden en het trefpunt werden van diverse maatschappelijke geledingen. Brom constateert zelfs een begin van internationale uitstraling van de Nederlandse katholieken dat begon op het wereldcongres tegen het alcoholisme in 1911 in Scheveningen waar de katholieken eenheid en kracht lieten zien. Vervolgens werd de Nederlandse beweging de (organisatorische) spil van de internationale katholieke drankbestrijding.⁷⁰

Conclusies

De georganiseerde drankbestrijding is weliswaar geen Amerikaanse uitvinding geweest, maar de Amerikaanse vorm heeft wel model gestaan voor de Nederlandse beweging en op cruciale momenten een nieuwe richting aan de Nederlandse drankbestrijding gegeven. Daarbij was de christelijke motivatie een belangrijk gemeenschappelijk kenmerk in de beginperiode. Evenals in de Verenigde Staten waren er in de Nederlandse campagne democratische tendensen zichtbaar, die het volk meer greep op plaatselijke situatie wilde geven, al konden die door het falen van de Plaatselijke Keuze voorstel niet verder ontkiemen.

De protestants-christelijke organisaties hebben zich het meest aan de Angelsaksische beweging gespiegeld en waren voornamelijk (vooral de Gvvd) op de burgerij gericht. De rooms-katholieke beweging kwam relatief laat op gang en liet zich eigenlijk alleen in het begin en vlak na de drooglegging inspireren door ontwikkelingen in Amerika, maar meer nog door de stimulans vanuit Rome. De Nederlandse katholieken lieten ze zich na aanvankelijke aanmoediging uit het buitenland meer door de Nederlandse verhoudingen leiden dan door buitenlandse. Emancipatie van de arbeider en afscherming tegen socialistische verleidingen speelden een hoofdrol in de bloei van de Sobriëtas. Dankzij Sobriëtas'